

Je možné, že ten, čo prináša svetlo, je zlý?

Všeobecná úvaha o Luciferovej bytosti.

Dr.Viktor Thieben

Pred nejakým časom som mal rozhovor s chirurgom, univerzitným profesorom, ktorý mal veľký záujem o antropozofiu. Zostalo mi v pamäti, čo mi povedal: „Každý by mal študovať Steinera, sú tam veľké pravdy, veľmi dôležité, ktoré sú celkom jasné, každý by ich mal ovládať. Ale to, že on zlo označuje ako živú bytosť, to je predsa len trochu veľa. To sa od ľudí 20. storočia nemôže očakávať.“ Nuž toľko. Je vlastne trochu paradoxné, že to hovorí práve lekár, prírodovedec, všestranne vzdelaný človek.

Zoberme jednoduchú fyziku, ktorá nás orientuje v každodennom živote, v našom zmyslovom svete. Napríklad odstredivá sila nie je iba absenciou dostredivej sily. Alebo ešte výraznejšie - trenie valivé, nie je iba absenciou trenia kĺzavého. Žiaden jav predsa nemožno vysvetliť absenciou jeho opaku. Ale keď ustúpi povedzme valivé trenie, tak tým sa zároveň začínajú uplatňovať aj iné sily, nové sily.

Tak ako je samozrejmé, že fyzik hľadá pri každom jave silu, ktorá za tým javom je (dajme tomu zemskú gravitáciu), práve tak je samozrejmé, že za každým duševným a duchovným javom treba vidieť to vedomie, tú bytosť, ktorá vysiela túto silu, ktorá sa prejavuje touto silou. Goethe vo Faustovi veľmi zaujímavo poukazuje na to, že radový občan nikdy nezbadá čerta. Jednoducho sa to tzv. zlo, to negatívne v našom vývoji, pokladá za absenciu dobrého ako nejaké manko. Ale odkiaľ by tam to manko prišlo? To znamená, že niekto tú cestu, to manko, uvoľnil. A tým vzniká problém, že zlo nevystupuje hocikedy, hocako, ale že má svoj zmysel, lepšie povedané, má svoje miesto v celkovej štruktúre nášho života.

Jahve bol verným obrazom vyšších bytostí, môžeme povedať - Krista. On pripravoval človeka a svet, aby sa stal verným obrazom ideálu, ktorý si bohovia z človeka urobili. Ale do tejto koncepcie nezapadalo, aby človek mal svoje vlastné myšlienky, svoje vlastné poznanie a kritické postoje. Preto sa Jahve stal a je veľkým nepriateľom Lucifera. Lucifer zasa, ktorý sa prežíval vo svojej kozmickej dokonalosti, ktorý nesplýval harmonicky so svojím okolím, ktorý nevyžaroval ako Kristus svoje hierarchické sily do okolia, do nižších bytostí, ten prežíval dokonalé sebauspokojivé bytie práve v tom, že sa prezentoval ako bytosť so silným ja, ako bytosť, ktorá prežíva v sebe sily vyšších hierarchií, ktorá prežíva to dokonalé bytie práve v tom, že je sama sebou a nie súčasťou nejakej veľkej, nesmiernej, krásnej, harmonickej štruktúry. Takže môžeme povedať, že Lucifer vlastne už len svojou prítomnosťou zvädza človeka. Človek musí, ak má byť slobodnou bytosťou, kráčať tou cestou, že jasne oddeľuje svet duchovných harmónií, svet hierarchií a morálnej dokonalosti od protipólu, od toho, čo je pevné, temné, čo poskytuje, a teraz sa na to pozrime pozitívne, odrazovú silu pre vývoj človeka. A aby sa človek prakticky priblížil k tomuto protipólu, to znamená k hmotnému svetu, potrebuje Lucifera. Potreboval sa dostať až na okraj duchovného sveta a odtiaľ si vybudovať ľudskú existenciu, novú existenciu, nové bytie mimo tzv. raja.

Je to teda jeho vina, že sa tam dostal? Áno aj nie. Nie preto, že by človek vtedy ešte nemohol o ničom sám rozhodovať. Ale preto, lebo človek si pri každom kroku v hmotnom

svete musí byť vedomý toho, že to nie je jeho skutočný domov, že on tam sám vstúpil a musí odtiaľ vystúpiť obohatený o získané skúsenosti. Teda jedným slovom, ľudskú existenciu bez Lucifera si vôbec nemožno predstaviť, a preto je cieľom človeka, aby Lucifera spasil, aby mu pomohol opäť zaujať svoje pôvodné miesto vo hviezdnom svete.

Staré rosikruciánske heslo hovorí: „Kristus versus Luciferus“, čo znamená: „Kristus je ten skutočný Lucifer“. Áno, z tohto hľadiska je to tak. Kristus je ten, kto nám skutočne prináša svetlo. Nie zdanlivé, ale skutočne duchovné. Lucifer nie je schopný nás vybaviť duchovným svetlom. On nám umožňuje rozšíriť naše poznanie na zmyslový svet, ale na úkor straty duchovného sveta. Vedomie nižšieho ja, to, čo je základom, najširším základom nášho egoizmu, je Luciferov dar. Ale bez neho nie je nič, nijaký vývoj, nijaký ideál, nijaký návrat do duchovného sveta, nijaký Kristus.

Prečo je chápanie Luciferovej bytosti tak nesmierne ťažké? Čo je na tom také ťažké? Žiaľ, neraz počuť zjednodušujúce stanovisko, že Lucifer je z hľadiska nášho ľudského vývoja negatívna bytosť a treba sa jeho vplyvu vyvarovať, on je ten pravý zvodca k egoizmu a vec je vybavená. Lenže tak jednoduché to nie je, a práve k bližšiemu pochopeniu jeho bytosti si treba uvedomiť paradoxy, ktoré sú s ňou neoddeliteľne späté. Hovoríme snáď v určitej krátkosti o troch paradoxoch príznačných pre Lucifera. Potom uvidíme, že akékoľvek čierno-biele chápanie tejto bytosti je úplne scestné.

Ako prvý paradox by som uviedol ten fakt, že Lucifer nás vedie do budúcnosti, a v tomto zmysle je pokrokový. Avšak na druhej strane reprezentuje do značnej miery kozmickú minulosť. Veď zoberme len jednoduchý fakt, ktorý je elementárny, že všetky umenia pochádzajú od Lucifera. To, čo obdivujeme ako ideály krásy, je jednoznačne luciferské. On je inšpirátorom toho najkrajšieho, najvznešenejšieho, čo máme, čo poznáme. Pomyslime napríklad na to, ako chrámová legenda výslovne uvádza, že bez luciferskej inšpirácie a jeho technických impulzov by slávny Šalamúnov chrám nebol postavený. Ako je to vôbec možné? Lucifer je veľkolepá mohutná, kozmická bytosť a vzhľadom na svoju kozmickú minulosť nositeľom, reprezentantom všetkých bývalých veľkých skutkov stvorenia. Ako Goethe hovorí v predslove k Faustovi: „Pre luciferských anjelov sú veľké diela stvorenia také krásne, ako boli prvý deň.“ Lucifer práve tým, že vo vývoji zaostával, je zvlášť výrazným reprezentantom pôvodnej všeobšiahlej nádhery a dokonalosti kozmu. Teda dívať sa na Lucifera, znamená obrátiť sa k minulosti, obrátiť sa k strateným svetom ideí, dať sa inšpirovať kozmickou minulosťou, obdivovať to, čo raz bolo a nie čerpať inšpirácie pre budúcnosť.

Vidíme tento paradox. Súvisí to prirodzene s tým, že Lucifer priniesol človeku nadanie k poznaniu, ale toto poznanie nerozšírilo jeho horizont, ale naopak. Viedlo k tomu, že svoju pôvodnú vlasť strácalo. A to je možno ešte väčší paradox. Lenže tu si môžeme pomerne ľahko poradiť. Pokúsme sa na to dívať nasledovne: Lucifer je bytosť, ktorá stojí na prahu. Lucifer otvára človeku oči pre neduchovný svet, pre svet zmyslov. Tým sa stáva nositeľom svetla, absolútne potrebným nositeľom svetla, lebo bez neho by človek neduchovný svet nemohol ani vnímať. Teda Lucifer nás vedie do stavu, v ktorom nadobúdame predpoklad pre rozvíjanie nášho ja. Nebyť toho, že sme stratili vďaka Luciferovmu zvodu vedomie, že koreníme v duchovnom svete, tak sa nemôžeme ani usilovať o to, aby sme získali také sily, morálne sily, aby sme urobili späť krok od zmyslového sveta k duchovnému.

Teda absolútnym predpokladom toho, aby sa kozmos obohatil o novú hierarchiu, aby človek vniesol svoj vklad do odumierajúceho kozmu, je to, že človek sa dal inšpirovať Luciferom. Bol teda Lucifer od začiatku nositeľom negatívneho impulzu?

R. Steiner v jednej z posledných svojich prednášok odhaľuje významný kozmický zákon. Hovorí, že všetko, čo sa v kozme rodí, pripravuje, vzniká, tá nesmierna rozmanitá pestrosť javov, má tendenciu dostať sa na povrch. Čiže to, čo má v určitom štádiu čisto duchovné bytie, bude jedného dňa hmatateľné a viditeľné pred nami. A táto sila, ktorá za týmto procesom stojí – to je Lucifer.

Dnešnému človeku sa javia vlastne dva celkom od seba odlúčené svety: duchovný – morálny a fyzický. Pokiaľ ide o fyzický svet, hovorí človek o fyzikálnych zákonoch a ani ho nenapadne hľadať medzi fyzikálnymi zákonmi a morálnymi silami nejakú súvislosť. Ale tu nás duchovne Lucifer poučuje: To, čo sa dnes prejavuje ako morálna sila, to po určitej metamorfóze vystúpi ako tzv. prírodný zákon. Teda pre žiaka tajnej vedy je tu úzka súvislosť. Dnes produkuje niečo morálne, prepojujem morálne sily a zajtra sa to premení na prírodné zákony. Tu hranica nie je.

Keď hovoríme o paradoxoch, ktoré vyplývajú z Luciferovej bytosti, činnosti, úlohu, jeho pôsobení v kozme a človeku, chcel by som upozorniť na vec, ktorú každý vie, pozná z prvých riadkov Biblie a predsa si ten dosah neuvedomuje. Tam je napísané, že Lucifer sľubuje človeku, že mu otvorí oči, aby vedel rozlišovať dobré od zlého tak, ako to vie Boh. A teraz sa pýtam: Keď bol raj a ten rajsý stav, teda príroda v absolútnej harmónii, človek v harmónii s prírodou, kde bolo to zlo, ktoré chcel Lucifer človeku ukázať. - To zlo nebolo, neexistovalo. Ale čo existovalo, čo priniesol Lucifer skutočne nové? Tu nemôže ísť o nič iné ako o duchovný svet a neduchovný svet. Chcel otvoriť oči človeku, aby vedel rozoznať duchovné od neduchovného. To je ten tzv. luciferský zvod. A prečo vlastne zvod. Čo to znamená zvod, zvádza Lucifer? V tej pozícii, v ktorej Lucifer bol, a podobne ako on nesmierny počet vysokých hierarchických bytostí, mal vlastne dve možnosti z aspektu sebaaprežívania. Buď sa táto bytosť prežíva ako súčasť kozmickej harmónie, ako organická súčasť hierarchických sfér, alebo prežíva seba ako výsledok všetkých týchto vysokých kozmických síl, ktorými je obklopená. Prežíva teda nie univerzum, ale vlastné ja. To je to, čo sa v iných súvislostiach nazýva luciferská pýcha – to prežívanie vlastného ja. To je to, čo vedie potom k tomu, čo sa označuje ako Luciferov pád. Ako tá žiariaca hviezda na nebi padne do priepasti, do hlbiny, ako stratí svoju pozíciu. Stratí svoju pozíciu práve preto, lebo sa stáva tým, ako som hovoril, egoistom. A tu je to, čo človeka zvedie. Že prežíva tú vysokú bytosť nad sebou, ktorá vie vlastne o všetkých svojich skutkoch, naladenú egoisticky. Ale už sme povedali, že tento egoizmus, ku ktorému Lucifer vedie človeka, je neodmysliteľný od ľudského vývoja. Veď človek najprv musí rozvíjať svoje vlastné nižšie ja, musí sa prežívať ako uzavretá, vo vedomí obmedzená bytosť, a potom môže budovať tie sily, schopnosti, ktoré ho vedú k vyššiemu ja. Lucifer zostupuje z duchovného sveta do fyzického, aby človek mohol vystúpiť z fyzického sveta do duchovného. Jeho pád, jeho zostup je predpokladom jeho vývoja. Predstavme si, že by sa človek nebol takýmto spôsobom „previnil“ voči božstvu. Tak potom na čo by mal nadviazať, od čoho by sa mal odraziť, o čo by sa mal usilovať? Človek je vyobcovaný z duchovného sveta práve preto, aby našiel svoj ideál v návrate do duchovného sveta.

Je tu ešte jeden paradoxný moment. Lucifer sa vníma ako bytosť šíriaca svetlo. So svetlom súvisí aj ľahkosť. Skok, výstup hore, uvoľnenosť, odľahčenie sa. Tým protipólom je ťaživosť, to čo neprepúšťa svetlo, čo je ťažké. Ale teraz musíme dávať pozor, na tomto príklade sa dá ukázať, ako opatrne treba o týchto veciach uvažovať. Máme tu Mesiac a Slnko. Slnko – žiara sama, Mesiac – tmavé, ťažké, nepriepustné. Môžeme preto povedať, že Mesiac je zlý a Slnko je dobré? Vidíme, že nemôžeme. Nemôžeme všetko, čo je protikladom, to ťažké, hmotné označiť za zlé.

Lucifer vedie človeka od duchovného sveta, od čisto duchovného prežívania k tomu, aby sa zoznámil s hmotou, so zmyslovým svetom. Vedie človeka k tomu, aby sa tu, v tomto svete, v hmotnom, ťažkom, tmavom cítil doma. Tu je to nebezpečenstvo. Tento krok, aby sa tu cítil doma, je za určitých okolností správny. Ale keď to vyúsťuje k tomu, aby človek zabudol na svoj kozmický domov, na svoj ideál, na svoj cieľ – vtedy začína byť Lucifer nebezpečný. Egoizmus, ten malý, ktorý je v nás, ktorý produkuje luciferský vplyv, ten je dovtedy dobrý, kým pripúšťa a otvára cesty k nášmu vyššiemu ja. Keď sa sústredíme výlučne na život v zmyslovom svete a keď regulujeme a ignorujeme duchovný svet, môže to byť osudné pre nás a vývoj celého ľudstva.